

Технологія гуманізації навчально-виховного процесу

(Продовження)

В.С. Пikelьна

Гуманістична педагогіка і гуманізація навчально-виховного процесу в сучасній школі

Активна увага вчених і практиків до гуманістичних процесів, що мають місце в сучасному суспільстві України і, зокрема, в освіті на всіх її рівнях - це не тільки визнання значущості цієї проблеми взагалі, але й потреба людства в своєму подальшому духовному вдосконаленні. Розвиток будь-якого суспільства і кожної окремої особистості найтіснішим чином пов'язаний із загальнолюдськими цінностями, до яких насамперед відносяться доброта, милосердя, людяність, турбота про людей, повага до будь-якої людини (незалежно від її походження, нації, статі), працелюбність тощо.

Проте декларування названих та інших якостей особистості і визначення їх як найважливіших педагогічних завдань ще не означає їх успішного формування в школярах (при залученні їх у різноманітні виховні процеси). Такий висновок доводиться педагогічною практикою сьогодення, яке дає низький рівень вихованості учнів шкіл та її випускників.

Поглиблене вивчення проблеми гуманізації навчально-виховного процесу в сучасних загальноосвітніх закладах мусить привести до усвідомлення причин, що дали такі сумні наслідки у вихованні; виявлення чинників, які впливають на успішне формування гуманної особистості; визначення педагогічних умов ефективного функціонування різноманітних педагогічних процесів тощо.

Спадщина педагогів-гуманістів завжди звертала на себе увагу, але в системі підготовки майбутніх учителів цьому питанню надається надто мала увага. Кількість годин, що відводиться в навчальних програмах з педагогіки та історії педагогіки, не дозволяє студенту поглиблено вивчати педагогічну скарбницю.

Постає питання пошуку шляхів вирішення цієї проблеми, і одним з них може стати введення спецпрактикумів з варіативною множиною їх змісту. Це дасть студенту можливість вибрати декілька відомих в історії педагогів (3 - 4 особи) для поглибленого вивчення їх творів і системи педагогічних поглядів. Основним завданням для визначення результату самостійного опрацювання має стати підготовка студентами наукового реферату з обов'язковими висновками і методичним порадами сучасному педагогу-практику. Доцільно це впроваджувати ще на IV курсі, коли завершене вивчення основних педагогічних курсів.

Необхідне також більш глибоке знайомство з гуманістичною педагогікою (інша назва - практична педагогіка). Це галузь педагогічних знань, що почала розроблятися з 50-х років в США.

Які ж принципові відміни традиційної педагогіки, що існувала й існує в сучасній галузі спеціальних знань і використовується в педагогічній практиці, від гуманістичної педагогіки Заходу (представники останньої - це Ш.Бюлер, А.Маслоу, К.Роджерс та інші). Критиці підлягає положення про те, що виховання людини має орієнтуватися на соціальне замовлення суспільства, освіти. Саме в гуманістичній педагогіці виникло поняття "гуманістичне виховання", яке має здійснюватися на положеннях "Концепції ієрархії людських потреб" (розробив А. Маслоу). У цій ієрархії найвище місце займає потреба "самовиразу" особистості (поняття "самоактуалізації"), тобто потяг особистості до розкриття власних можливостей.

Найцікавішими в гуманістичній педагогіці є такі висновки:

1. Школяр має право на помилки і вільний творчий пошук, а педагог має стимулювати діяльність учня, але не оцінкою та покаранням, а щирою підтримкою його успіхів;
2. Методи виховного впливу досить близькі за змістом до методів гуманістичної психології, тому перевагу здобувають такі, як: навіювання; доведення своїх думок словами щирими, мудрими; використання задушевних розмов тощо.
3. Учні мусять вірити педагогам, бачити їх щирю турботу. Педагог повинен вміти гальмувати свої негативні емоції, тримати себе "в руках", заряди володіти ситуацією. Він не має права гіперболізувати дитячі "вади". Саме вчитель мусять бути оптимістом, вірити в людину будь-якого віку, довіряти

iii.

4. Дуже важливим є розуміння того, що немає абстрактного учня, є індивідуальна особистість, і тому шлях пізнання нею оточуючого світу є свій індивідуальний шлях самореалізації.

Критичне усвідомлення положень гуманістичної педагогіки, безумовно, дозволить нам взяти на теоретичне і практичне озброєння деякі досить цінні висновки і свідомо вдосконалювати на гуманістичних засадах навчально-виховну роботу.

Теоретичні нароби гуманістичної педагогіки пов'язані з формуванням моральних якостей особистості, які, згідно з законом України "Про освіту", віднесені до загальнолюдських цінностей.

Г. М. Віняр, Л. В. Сабалаш

Формування національної самосвідомості учнів засобами українознавства

Кожна доба має свої потреби, порушує свої проблеми, ставить свої вимоги та завдання, що їх визначає для себе суспільство. Перед сучасною школою постає питання: що треба зробити, щоб остаточно утвердити гідність держави і гідність людини? У зв'язку з цим виникає потреба формувати у дітей та молоді патріотичні почуття, гуманістичну мораль, естетичну культуру, виховувати гармонійно розвинених членів суспільства.

Ніщо у світі не виникає нізвідки й не зникає нікуди безслідно. Так і наша культура, духовна історія України ввібрала в себе духовний досвід багатьох поколінь нашого народу. Традиційна народна культура - це не просто цікава минувщина. У ній пульсує реальне, дійове знання, якого так не вистачає сучасникам. Відродження предківської моралі, бажання бути вільним прилучає нас до поповнення знань про Україну, до розуміння й розв'язання найголовніших завдань сучасності. А досягти цієї мети можна лише шляхом наповнення змісту освіти національними надбаннями.

Велику роль у розв'язанні цієї проблеми покликана відіграти нова навчальна дисципліна - українознавство. Як система знань, переконань, поглядів, як один із шляхів повернення народу до своєї культури, українознавство - це чинник, який поєднує школу з життям, сучасні покоління з колишніми, досвід історії з розумінням і творінням майбутнього.

При викладанні курсу українознавства у 8-ому класі ставимо перед собою такі завдання:

■ виховувати шанобливе ставлення до матеріальних та духовних цінностей українського народу;

■ розвивати внутрішню культуру школярів, формувати у них потребу шанобливо, бережно ставитись до культурних надбавь українців.

Для послідовного вирішення поставлених завдань слід врахувати, що українознавство як навчальна дисципліна тісно пов'язана з уроками рідної мови, літератури, історії, географії, музики, живопису тощо. Елементи українознавства використовуються на уроках з інших навчальних предметів. Проте найбільшою мірою сприяють розв'язанню цих завдань окремо підведені години українознавства. Це дає змогу пробудити в учнів інтерес до надбавь культури рідного народу, сприяє глибокому усвідомленню минулого.

Великого значення надаємо відродженню і збереженню родинних традицій, вивчення молодим поколінням свого родоvodu. В народі кажуть: "Без сім'ї нема щастя на землі". Саме цю народну мудрість покладено в основу заняття "Моя родина, моя сім'я". До участі залучаються не тільки учні, але й батьки, бабусі та дідуся. Діти гоїшиму гірко знають для себе свою родину, вони з гордістю обповідають про своїх рідних завітали сніжкам та гостям. Перебіг навчально-виховного процесу, базованого на українознавстві, відбувається без психологічного тиску на дітей.

Та не тільки радісні сторінки життя формують особистість. У цьому навчальному році проведено заняття "Голодний рік, голодний вік". Воно схвилювало серце кожного присутнього. До заняття учні готувались заздалегідь: збирали матеріали художньої літератури, знаходили документальні записи, свідчення очевидців. І вилилась ця робота в Урок пам'яті. Кожен учень тримав у руці свічку, яку запалював, коли робив повідомлення. На фоні "Реквієму" Моцарта були прочитані вірші, що не залишили байдужими кожного учня. Підготовка до заняття та його зміст примусили замислитись над тим, як важко жилося українцям в умовах тоталітаризму, коли плондрувалася народна мораль, руйнувався національний менталітет.

Л.В. Гайдай

Формування в учнів умінь вчитися як умова гуманізації педагогічного процесу

Аналіз результатів навчальної діяльності свідчить про те, що багато бід в школьному житті пов'язаність з невмінням учнів вчитися, низьким рівнем їх